

Ekologisk fröodling av vitklöver på Hillshög, Österlen

- Ogräsputsningen på våren är det viktigaste momentet vid vitklöverfröodlingen på Hillshög.
- Sex års odling har i genomsnitt gett 300 kilo frö per hektar, med en variation på 123–560 kilo.
- Vitklöver är en högriskgröda men kan ge ett bra netto och är en fantastisk förfrukt.

Klöver på Österlen

Några mil öster om Ystad mitt i det sägenomspunna Österlen och ett stenkast från havet ligger Hushållningssällskapets gård Hillshög. Gården drivs sedan 1996 ekologiskt. En 8-årig växtföljd tillämpas, där sockerbetorna får anses som motorn för det ekonomiska utbytet.

– Att vi satsade på ekologisk odling var rent krasst att vi såg stora möjligheter att kunna få god ekonomi i driften, säger Bo Cristiansson, växtodlingsrådgivare vid Hushållningssällskapet Kristianstad och eldsjelen bakom framgångarna på Hillshög. För framgång kan man väl kalla det, när den ekologiska driftens netto efter snart tio års jämförelse slår den konventionella odlingens netto. Även om det ser betydligt kärvare ut nu än de senaste åren vad gäller prisbilden.

Vitklöver naturligt inslag

Att man började med ekologisk fröodling av vitklöver var helt naturligt.

– Jag har odlat vitklöver konventionellt i många år och har faktiskt varit med så länge, att när jag var liten ”på” och hjälpte till på min föräldragård, så var ju de facto odlingen ekologisk. Och gick det då, så ska det väl gå nu också, berättar Bo Cristiansson entusiastiskt.

Det som talar för vitklöver är den stora efterfrågan på frö som råder och inte minst

Tre generationer vitklöverfröodlare. Bo Cristiansson driftsledare på Hillshög konstaterar förnöjsamt att tillväxt och återväxt är god. Sol, blåst och pigga bin är bra för vitklövern men i längden mindre bra för en liten blivande odlare vid namn Otto. Sonen Ola fixar dock detta med bravur.

den fantastiska förfruktseffekten. Detta ska uppväga nackdelen att vitklöver är en högriskgröda med kraftigt varierande skördenivå.

Olika etableringstekniker

Som skyddsgröda använder man sig av havre eller korn. En blindharvning görs innan stråsäden kommer upp. Ogräsbekämpningen fortsätter med en till två ogräsharvningar efter stråsädens uppkomst. Därefter sås vitklövern in med cirka 3 kilo per hektar i insåningsgrödans tre-bladsstadium.

Vitklövern har genom åren etablerats i princip på likartat sätt men Bo Cristiansson är inte främmande för att prova på andra tekniker och metoder.

– Det är inte säkert att det alltid är den bästa metoden; ibland blir det för torrt när man sår vitklövern och baldersbrå har en

tendens att väckas till liv, konstaterar Bo Cristiansson.

Ett alternativ för att råda bot på detta är att så vitklövern samtidigt med spannmålen. Ett annat är att så vitklövern med radavstånd kring 36 centimeter i stället för som nu med 24 centimeter. Det större radavståndet skulle även möjliggöra en lägre utsädesmängd. Nordsten-såmaskinen har en undre gräns vid 3 kilo per hektar och 24 centimeter radavstånd.

Bo tror på radrensning om den kan utföras rationellt. I hans fall krävs det en omfattande inställning av radrensaren för att det ska fungera vilket är omständligt.

Mustiga rader med 48 centimeter. På Hillshög genomförs intressanta etableringsförsök med olika radavstånd.

Varning för höstputs

Efter spannmålsskörden tas halmen omedelbart bort. Även om det finns mycket ogräs i vallen så utförs ingen putsning på hösten. Erfarenheterna är att baldersbrån därigenom bestockar sig och får ett mycket robust och kompakt växtsätt vilket gör den svårbekämpad på våren.

Vårputsningen är viktigast

Nu kommer vi till det viktigaste momentet i odlingen och det är ogräsbekämpningen på våren. Eftersom man varken radrensar eller putsar på hösten så är fältet kraftigt ogräsbemängt på våren. Ogräs som måste bort för att nå god kvalitet och hög skörd.

– Första veckan i juni eller när det finns cirka 1–2 vita knoppar per kvadratmeter är en lämplig tidpunkt för vårputsningen, är Bo Cristianssons rekommendation.

Det är lite senare än vad som tidigare var brukligt. Ju senare man putsar desto bättre ogräseffekt får man. Även effekten på den fruktade klöverspetsviveln blir bättre. Nackdelen är att man riskerar att tappa i skörd, speciellt om det blir långvarig torka direkt efter putsningen. Och så har tyvärr varit fallet på Hillshög i år 2005 och 2006.

Man utförde intressanta tidpunktsförsök med vårputsning på Hillshög 2005. Man jämförde oputsat med putsning i mitten av maj, första dagarna i juni samt mitten av

Stenhård putsning. Endast 3 centimeter lämnades kvar av vitklöverstjälken när fältet putsades den 2 juni 2005. Det ljusa i den oputsade delen av fältet är inte vitklöverblommor utan lomme i full blom. Putsningen utfördes vid en maskindemonstration för eko-odlare på Hillshög.

Tummen upp för putsning. Obehandlat till vänster och putsning i mitten av maj till höger. Intressanta tidpunkts försök med putsning som kanske är det viktigaste momentet för att bekämpa ogräs i ekologisk vitklöverfröodling.

juni. 2005 gav putsningen i mitten av maj bäst resultat. Men som alltid när det gäller fältförsök så ska försöken skördas och utvärderas under några årsmånader innan alltför säkra slutsatser kan dras.

Varierande skörd

För att få en god skörd krävs det bin för pollinering. På Hillshög finns det cirka två samhällen per hektar vilket fungerar bra. Skördeplaneringen börjar redan i blomningen.

– Man bör dagligen följa blomningen och notera dagen för full blom i almanackan, berättar Bo.

Cirka 28 dagar efter full blom är det dags att stränglägga vitklöver. Dessa 28 dagar är ett mycket gott riktmärke som dock inte behöver följas slaviskt. Om bra väder väntas kan man dra på det lite och få bättre fröinlagring. Strängläggning kan göras med rotorslätter eller knivbalk. Sistnämnda används på Hillshög och bedöms som skonsammare. År 2005 var grödan p.g.a. torka mycket låg och det var inte möjligt att stränglägga. I stället skördades fältet med en slaghacka, växtmaterialet togs in i logen och matades i tröskan några dagar senare.

Sju års ekologisk fröodling av vitklöver på Hillshög har gett i medeltal 280 kilo certifierbart frö per hektar.

Ekologisk vitklöverfröodling på Hillshög

År	Skörd kg/ha	Sådd	Putsning	Strängläggning	Skörd
2005	151	Som 2001	2/6	Fältet skördades direkt 28 juli	
2004	150	Som 2001	1/6	5/8	11/8
2003	254	Som 2001	30/5	29/7	4/8
2002	123	Som 2001	2 ggr den 3/6	1/8	7/8
2001	319	I havre efter en blindharvning och två harvningar i havrens 3-bladsstadium	18/5 och 5/6	23/7	27/7
2000	392	Som 1999	29/5	1/8	9/8
1999	560	Våren 1998 i kornets 3-bladsstadium efter en blindharvning och två harvningar efter uppkomst	18/5	2/8	6/8